

Відновна енергетика в Україні: законопроект щодо «зелених» аукціонів прийнято в першому читанні

20 грудня 2018 року Верховна Рада України прийняла за основу (в першому читанні) доопрацьований законопроект №8449-д «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії». Цей законопроект (надалі також «Закон») передбачає внесення змін до Законів України «Про альтернативні джерела енергії», «Про ринок електричної енергії», «Про регулювання містобудівної діяльності».

Необхідність прийняття даного Закону зумовлена надто високими стимулюючими тарифами «зеленої» енергетики. Так, наприклад, внаслідок значного цінового навантаження «зелених» тарифів на оптову ринкову ціну частка оплати з Оптового ринку електричної енергії виробникам за «зеленим» тарифом у 2017 році становила 7,5%, а наприкінці 2018 року сягнула 8,2%. Високий рівень «зеленого» тарифу в Україні, особливо тарифу для сонячних електростанцій (СЕС) створює надлишкове цінове навантаження для споживачів електричної енергії України, яке буде надалі стрімко зростати з введенням в експлуатацію нових електростанцій.

При цьому, за останні роки значно знизилась вартість електричної енергії, виробленої з енергії сонця. Так, за даними звіту IRENA «Renewable Power Generation Costs in 2017» одним з основних чинників такого зниження є зниження вартості сонячних панелей на 81% порівняно з 2009 роком. Середньозважена приведена вартість електричної енергії, виробленої з енергії сонця, зменшилась протягом 2010-2017 років на 73% до 0,1 долара за 1 кВт/год.

Тобто, виробництво електричної енергії з енергії сонця все більше стає конкурентним по відношенню до виробництва з традиційних джерел, навіть без державної підтримки. Європейський досвід свідчить про зниження темпів стимулювання розвитку виробництва електроенергії з енергії сонця.

Таким чином, надання державної підтримки виробникам електричної енергії з відновлюваних джерел енергії на конкурентних засадах, а саме шляхом запровадження аукціонів, тендерів дозволяє забезпечити оптимальний рівень підтримки виробництва електроенергії з відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) та уникати надмірної компенсації інвесторам, а результатом запровадження аукціонів стане отримання споживачами вигід за рахунок зниження вартості електричної енергії з ВДЕ.

Законопроектом передбачаються наступні основні зміни:

1. Умови участі в аукціоні

Починаючи з 1 січня 2020 року отримання підтримки для суб'єктів господарювання, які реалізують у сфері ВДЕ проекти певної величини є можливим виключно за умови участі таких суб'єктів в аукціоні з розподілу квоти підтримки та їх перемоги. Розмір проектів, які повинні йти на аукціони:

- у 2020 році - проекти ВЕС (вітрові електростанції) потужністю більше 20 МВт та проекти з інших видів ВДЕ потужністю більше 10 МВт;
- у 2021 та 2022 роках – проекти ВЕС потужністю більше 20 МВт та проекти з інших видів ВДЕ потужністю більше 5 МВт;
- починаючи з 2023 року – всі проекти ВЕС потужністю більше 3 МВт (за виключенням однієї вітротурбіни) та проекти з інших видів ВДЕ потужністю більше 1 МВт.

Перевагою нової системи підтримки перед існуючою системою «зелених» тарифів є:

- більш тривалий строк підтримки (20 років з дати введення об'єкту ВДЕ в експлуатацію);
- гарантований викуп у виробників всього обсягу відпущеної електричної енергії за ціною, яка буде визначена за результатами аукціону (аукціонна ціна).

Аукціони мають проводитися двічі на рік, але не пізніше 1 квітня та 1 жовтня відповідного року. Аукціони проводяться до 31 грудня 2029 року.

2. Строк дії «зеленого» тарифу

Існуюча система підтримки «зеленими» тарифами діятиме до 2030 року та поширюватиметься на:

- виробників, яким вже раніше встановлено «зелений» тариф, та суб'єктів, які до 01 січня 2020 року побудують та введуть в експлуатацію об'єкти електроенергетики (незалежно від встановленої потужності об'єкту та виду ВДЕ);
- суб'єктів, які до 31 грудня 2019 року підпишуть попередній договір купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом з ДП «Енергоринок», побудують та введуть відповідні об'єкти в експлуатацію протягом 2 років (для СЕС) та 3 років (для інших видів ВДЕ);
- суб'єктів, які будуватимуть після 01 січня 2020 року об'єкти електроенергетики, величина встановленої потужності яких менша за визначену законом для обов'язкової участі в аукціонах;
- споживачів електричної енергії, які відповідно до закону мають право встановлювати генеруючі установки потужністю до 500 кВт на дахах або фасадах капітальних будівель, споруд та здійснювати продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом в обсягах, що перевищує їх власне споживання.

3. Зниження «зеленого» тарифу

Щодо рівня «зеленого» тарифу для різних видів ВДЕ, проектом закону передбачено:

- у 2020 році зниження рівня «зеленого» тарифу для СЕС на 25% з подальшим зменшенням ще на 2,5% кожного року протягом 3 років (чинний закон передбачає 10% зниження тарифу у 2020 році);
- у 2020 році для ВЕС зменшення рівня тарифу на 10% з подальшим зменшенням ще на 1,5% кожного року протягом 3 років (чинний закон передбачає 10% зниження рівня тарифу у 2020 році).

Запропонований рівень зменшення «зеленого» тарифу ґрунтується на розрахунках Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, даних IRENA щодо рівня зменшення капітальних витрат (CAPEX) по проектах будівництва СЕС, ВЕС.

4. Початок проведення аукціонів

Аукціони проводяться з метою визначення суб'єктів господарювання, які будуть мати право на підтримку. Аукціони проводяться в електронній торговій системі відповідно до порядку проведення аукціонів, що буде затверджена Кабінетом Міністрів України (протягом трьох місяців від набрання Законом чинності).

Перші аукціони проводяться у 2020 році для розподілу квоти 2020 року. Кабінету Міністрів України доручено забезпечити проведення у 2019 році пілотного аукціону (протягом шести місяців від набрання Законом чинності).

При цьому, Кабінет Міністрів України до 01 грудня 2019 року має встановити щорічні квоти державної підтримки на наступні 5 років.

5. Квоти, що виставляються на аукціон

На аукціоні розподіляється щорічна квота підтримки (визначений на відповідний рік обсяг потужності об'єктів ВДЕ, в межах якого суб'єктам господарювання гарантується підтримка з боку держави). Кожного року, не пізніше 1 грудня, Кабінет Міністрів України встановлює щорічні квоти на наступні 5 років, що має забезпечити передбачуваність для суб'єктів ринку при плануванні та реалізації проектів у сфері ВДЕ.

Розміри щорічних квот визначаються виходячи з цільових показників розвитку відновлюваної енергетики, встановлених міжнародними зобов'язаннями України, Енергетичною стратегією України, та з урахуванням результатів оцінки оператором системи передачі відповідності (достатності) генеруючих потужностей та плану розвитку системи передачі. У щорічній квоті визначаються окремо частки для проектів СЕС, проектів ВЕС та проектів з інших видів ВДЕ.

Відповідальним за організацію та проведення аукціонів є гарантований покупець. На сьогодні Гарантованим покупцем є відокремлений підрозділ ДП «Енергоринок» - Філія «Гарантований покупець». Основним завданням діяльності філії є створення передумов для утворення державного підприємства, яке буде виконувати функції гарантованого покупця у новому ринку електричної енергії.

6. Забезпечення конкуренції

Для забезпечення конкуренції на аукціонах:

- обмежується обсяг щорічної квоти, що може бути придбаний одним учасником аукціону самостійно або разом з іншими учасниками, з якими він має спільного кінцевого бенефіціарного власника, – не більше 25% щорічної квоти;
- порядок проведення аукціонів повинен передбачити механізм

забезпечення конкуренції у випадках, якщо під час проведення аукціону буде встановлено факт відсутності належного рівня конкуренції.

7. Забезпечення участі в аукціоні – банківська гарантія

Для забезпечення належної конкурентної поведінки учасників аукціону, законопроектом передбачено подання учасниками безвідкличної банківської гарантії для участі в аукціоні та у разі набуття прав на підтримку, внесення додаткової банківської гарантії в якості забезпечення виконання зобов'язань за договором, що укладається переможцем аукціону з гарантованим покупцем.

Розмір банківської гарантії за участь в аукціоні розраховується із розрахунку 5 000 євро за 1 МВт потужності, у розподілі якої має намір брати участь суб'єкт господарювання. Додаткова банківська гарантія розраховується із розрахунку 10 000 євро за 1 МВт потужності, щодо якої переможець аукціону забезпечує виконання зобов'язань перед гарантованим покупцем.

8. Переможець аукціону

Переможцем аукціону визнається учасник, який запропонував найнижчу ціну електричної енергії, за якою такий учасник готовий здійснювати виробництво електричної енергії з альтернативних джерел енергії та її продаж в енергосистему (аукціонна ціна).

При цьому законопроектом встановлюється граничний розмір аукціонної ціни на рівні «зеленого» тарифу, встановленого законом для об'єкту відновлюваної енергетики відповідної категорії.

Аукціонна ціна фіксується шляхом перерахування в євро станом на дату проведення аукціону за офіційним валютним курсом Національного банку України на зазначену дату.

9. Строк введення в експлуатацію об'єкту ВДЕ переможцем

Переможець аукціону бере на себе зобов'язання збудувати та ввести об'єкт відновлюваної енергетики в експлуатацію протягом 2 років для СЕС та 3 років для об'єктів з інших видів ВДЕ з дати підписання договору, що укладається за результатами аукціону.

У разі, якщо протягом встановленого строку об'єкт не введений в експлуатацію та не здійснює відпуск електричної енергії в енергетичну систему, укладений за результатами аукціону договір втрачає силу, а зобов'язання за безвідкличною банківською гарантією виконуються на користь гарантованого покупця.

10. Чинність нових технічних умов для ВДЕ

Для об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з ВДЕ, технічні умови є чинними:

- для об'єктів СЕС не більше двох років з дня їх видачі незалежно від зміни замовника;

- для об'єктів інших видів ВДЕ - не більше трьох років з дня їх видачі незалежно від зміни замовника.

У разі якщо замовник є суб'єктом, який за результатами аукціону набув право на підтримку, технічні умови для об'єкту ВДЕ, видані такому замовнику, є чинними на строк виконання зобов'язань щодо будівництва та введення об'єктів ВДЕ в експлуатацію.

11. Чинність виданих технічних умов

Технічні умови для об'єктів ВДЕ, видані більше ніж за два роки до дня набрання чинності Законом є чинними:

- для об'єктів СЕС - не більше одного року з дня набрання чинності Законом;
- для об'єктів інших видів ВДЕ - не більше двох років з дня набрання чинності Законом.

Технічні умови, видані більш ніж за два роки до дня набрання чинності Законом втрачають свою силу, якщо на момент набрання чинності Законом суб'єкт господарювання не має зареєстрованої декларації про початок виконання будівельних робіт або дозволу на виконання будівельних робіт щодо відповідного об'єкта.

Технічні умови, видані менше ніж за два роки до дня набрання чинності Законом є чинними:

- для об'єктів СЕС - не більше двох років з дня набрання чинності Законом;
- для об'єктів інших видів ВДЕ - не більше трьох років з дня набрання чинності Законом.

Слід зазначити, що законопроект прийнято лише в першому читанні, до моменту остаточного прийняття Закону можуть бути внесені зміни.